

การส่งเสริมพฤติกรรมการควบคุมตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ด้วยกิจกรรมลูกเสือสำรอง

Promoting Self-Control Behavior Among Primary School Students
Through Cub Scout Activities

¹กฤษณา พุ่มพันธ์ม่วง, ²ณัฐกานต์ ประจันบาน

³อนุชา กอนพวง และ ⁴ณัฏฐ์ รัตนศิรินิชกุล

¹Kritsana Poomphanmuang, ²Nattakan Prachanban

³Anucha Kornpuang, and ⁴Nat Rattanasirinichakun

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Faculty of Education, Naresuan University, Thailand

E-mail: ¹nok2513.m17@gmail.com, ²Nattakanp@nu.ac.th

³anuchako@nu.ac.th, ⁴natr@nu.ac.th

Received December 20, 2024; Revised May 11, 2025; Accepted June 10, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวกับกิจกรรมลูกเสือ และพฤติกรรมการควบคุมตนเอง เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรมลูกเสือ โดยเฉพาะลูกเสือสำรอง และแนวคิดที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการควบคุมตนเองของเด็กนักเรียน เพื่อให้สามารถนำแนวคิดกิจกรรมลูกเสือสำรองไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะด้านพฤติกรรมการควบคุมตนเองได้ตรงตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการศึกษาค้นคว้าหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า

สรุปผลการศึกษา พบว่า พฤติกรรมการควบคุมตนเองคือความสามารถในการเปลี่ยนหรือยับยั้งความคิด อารมณ์ พฤติกรรมและความปรารถนาตามธรรมชาติของมนุษย์จากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งกระบวนการฝึกฝนด้วยวิธีการลูกเสือจะสามารถช่วยให้นักเรียนมีความสามารถในการพัฒนาพฤติกรรมการควบคุมตนเองได้ เนื่องจากกิจกรรมลูกเสือส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง นักเรียนที่สมัครเข้ารับการฝึกอบรมลูกเสือจะเป็นบุคคลที่รู้จักปรับตนเองให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย ฉลาด ว่องไว เป็นนักสอดแนม เชื้อพังหัวหนา และสามารถในการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ โดยเฉพาะลูกเสือสำรองมีกฎข้อหนึ่งระบุว่า ลูกเสือสำรองจะไม่ทำตามใจตนเอง จึงสอดคล้องกับพฤติกรรมการควบคุมตนเอง กิจกรรม

ลูกเสือทำให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีระเบียบวินัย รู้จักการแก้ปัญหา ไม่ทำตามใจตนเองและส่งเสริมการเรียนรู้ให้สามารถพึ่งตนเองได้ นักเรียนรู้จักการหักห้ามใจจนสามารถกำกับและควบคุมตนเองได้ตามความต้องการ ดังนั้นโรงเรียนจึงสามารถนำแนวคิดกิจกรรมลูกเสือสำรองไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาให้มีคุณลักษณะด้านพฤติกรรมการควบคุมตนเองได้ตรงตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ลูกเสือสำรอง; พฤติกรรมการควบคุมตนเอง

Abstract

This article aimed to study the concept of scouting and self-control behavior to gain knowledge and understanding of scouting activities, especially Cub Scouts, and the concept of self-control behavior in students. This work enables the Cub Scouts to apply the concept of Cub Scout activities as a guideline for developing students to have self-control behavior characteristics that effectively meet the goals. The investigation was done by studying books, documents, and related research and summarizing the knowledge gained from the study.

It was found that self-control behavior was the ability to change or inhibit thoughts, emotions, behaviors, and desires that were natural to humans from undesirable behaviors to desirable behaviors. The training process using the Cub Scout method could help students develop self-control behavior because Cub Scout activities encouraged students to be responsible for their continuous self-development. Students who apply for Cub Scout training will be individuals who know how to adjust themselves to be disciplined, intelligent, agile scouts, obedient to their leaders, and able to work together as a group. In particular, Cub Scouts have a rule that states that they will not do as they please, which is consistent with their self-control. Cub Scout activities help students build self-confidence, discipline, problem-solving skills, not doing as they please, and promote learning to be self-reliant. Students know how to restrain themselves until they can control and control themselves as they wish. Therefore, schools can use the concept of Cub Scout activities as a guideline to develop primary school students to have self-control behavior characteristics that meet the goals effectively.

Keywords: Cub Scouts; Self-control behavior

บทนำ

เด็กและเยาวชนไทยในยุคปัจจุบันจำนวนไม่น้อยที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาและสภาพแวดล้อมที่ไม่สร้างสรรค์ในสังคม ทำให้มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์หลาย ๆ ประการ เช่น การติดหรือหมกมุ่นอยู่กับเกมคอมพิวเตอร์ การเรียนรู้พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมบางอย่างจากเกม พยายามใช้ความรุนแรงในการตัดสินปัญหาและข้อขัดแย้ง ขาดความรับผิดชอบ ขาดความยับยั้งชั่งใจ มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร มีจิตใจอ่อนไหวทำให้เข้าถึงสารเสพติดได้ง่าย ขาดหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ไม่เห็นความสำคัญของหลักศาสนาและค่านิยมความเป็นไทย เด็กบางคนติดเพื่อน ติดสื่อ และให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าความมีคุณธรรมและความมีน้ำใจ ดังนั้นพฤติกรรมการควบคุมตนเอง (self-control) จึงจำเป็นที่จะต้องได้รับการส่งเสริมให้เกิดขึ้นแก่เด็กและเยาวชน เพราะพฤติกรรมการควบคุมตนเองจะส่งผลเชิงบวกต่อสุขภาพจิตของเด็กและเยาวชน ก่อให้เกิดความมั่นคงทางจิตใจ เกิดวุฒิทางอารมณ์ ทำให้สามารถปรับตัว แก้ปัญหา มีความรู้สึกที่ดีทั้งต่อตนเองและผู้อื่น สามารถก้าวพ้นปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น เกิดภูมิคุ้มกัน ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมและในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ด้วยจิตใจที่เข้มแข็ง นอกจากนั้นการควบคุมตนเองยังมีส่วนสำคัญในการบริหารจัดการชีวิตของเด็กวัยเรียน เพราะการเรียนรู้ของเด็กนักเรียนจำเป็นต้องใช้สมาธิ ความอดทน ความรับผิดชอบ และการตัดสินใจเป็นปัจจัยสำคัญเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาตามต้องการ

อย่างไรก็ตาม แนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมการควบคุมตนเองอาจมีวิธีการดำเนินการได้หลากหลายวิธี ซึ่งวิธีการหนึ่งที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องต่อการนำมาใช้ในการส่งเสริมพฤติกรรมการควบคุมตนเองของเด็กนักเรียน ได้แก่ การใช้กิจกรรมลูกเสือ เนื่องจากกิจกรรมลูกเสือเป็นขบวนการทางการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างบุคลิกภาพ และส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมให้กับเด็กและเยาวชน เพื่อให้เป็นพลเมืองดีของประเทศ โดยใช้วิธีการของลูกเสือที่ยึดมั่นในกฎและคำปฏิญาณ (Scout Promise and Laws) การเรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by Doing) และการลูกเสือไทยเป็นกิจการที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนของชาติให้เป็นพลเมืองดีในอนาคต (สุภาพร จตุรภัทร และ เฟื่องอรุณ ปรีดีติติก, 2557) นอกจากนั้นกิจกรรมลูกเสือยังเป็นวิชาเลือกวิชาหนึ่งที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้เป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ดังนั้นในปัจจุบันสถานศึกษาต่าง ๆ จึงใช้กิจกรรมลูกเสือในการส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน เนื่องจากกิจกรรมลูกเสือเป็นกระบวนการสำคัญที่เป็นที่ยอมรับกันทั้งในภาครัฐและเอกชนว่าเป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาเยาวชนของชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่ความมั่นคงของชาติและประชากรโลกอย่างแท้จริง กระบวนการและกิจกรรมต่างๆ ในการจัดกิจกรรมลูกเสือมุ่งพัฒนาสมรรถภาพของบุคคลทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจและศีลธรรม เพื่อให้เป็นบุคคลที่มีความประพฤติดีงาม ไม่กระทำความผิดต่อสังคม และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความหมาย ผ่านการจัดกิจกรรมตามวิธีการของลูกเสือ (สำนักวิชาการและมาตรฐาน

การศึกษา, 2553) โดยเฉพาะกิจกรรมลูกเสือสำรองซึ่งเหมาะสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา เนื่องจากลูกเสือสำรอง คือ เด็กชายที่มีอายุตั้งแต่ 8 – 11 ปี ที่สมัครเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อให้รู้จักปรับตัวตนเองให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย ฉลาด ว่องไว เป็นนักสอดแนมและเชื้อฟังหัวหน้า มีการเข้าร่วมกิจกรรม และทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ซึ่งการเข้าร่วมในกิจกรรมลูกเสือสำรองส่งผลดีต่อตนเองให้แก่เด็กนักเรียน คือ ทำให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีระเบียบและวินัยในตนเอง รู้จักแก้ปัญหา และพึ่งตนเองได้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2562) จึงมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรม การควบคุมตนเองให้แก่เด็กนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

ดังนั้น เพื่อเป็นการวิเคราะห์ความเหมาะสมและสอดคล้องของกิจกรรมลูกเสือที่มีต่อการส่งเสริมพฤติกรรม การควบคุมตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าแนวคิดที่เกี่ยวกับกิจการลูกเสือ และพฤติกรรม การควบคุมตนเอง เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรมลูกเสือสำรอง และแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม การควบคุมตนเองของเด็กนักเรียน เพื่อให้สามารถนำแนวคิดกิจกรรมลูกเสือสำรองไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะด้านพฤติกรรม การควบคุมตนเองได้ตรงตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพในอนาคตต่อไป

ความเป็นมาของลูกเสือ

กิจกรรมลูกเสือเกิดขึ้นในประเทศอังกฤษเป็นแห่งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2451 โดยมีพลโท ลอร์ด เบเดน เพาเวลล์ (Lord Baden Powell) เป็นผู้ก่อตั้ง โดยมีมูลเหตุจูงใจในการก่อตั้งกองลูกเสือขึ้น เนื่องจากท่านไปรับราชการทหารที่เมืองมาฟฟิง (Mafeking) ซึ่งเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษที่อยู่ในสหภาพแอฟริกาใต้ และขณะนั้นได้เกิดสงครามขึ้นกับพวกบัวร์ (Boer) ในการผจญศึกใหญ่คราวนั้น ลอร์ด เบเดน เพาเวลล์ จึงได้ฝึกเด็กขึ้นมาหน่วยหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ช่วยราชการสงคราม เช่น เป็นผู้สื่อข่าว สอดแนม รักษาความสงบเรียบร้อยภายใน และรับใช้ในงานเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ เช่น ทำครัว เป็นต้น ปรากฏว่าได้ผลดีมาก เพราะเด็กที่ได้รับการฝึกเหล่านั้นสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้อย่างเข้มแข็ง ว่องไว ได้ผลดีไม่แพ้ผู้ใหญ่ และกิจกรรมบางอย่างสามารถทำได้ดีกว่าผู้ใหญ่เสียอีก ดังนั้นเมื่อกลับจากราชการสงครามเมืองมาฟฟิงแล้ว ลอร์ด เบเดน เพาเวลล์ จึงได้ร่างโครงการอบรมเด็กขึ้น โดยมีหลักการคล้ายหลักการของลูกเสือในยุคปัจจุบัน และในปี พ.ศ. 2450 ท่านได้ทดลองตั้ง Boy Scout ขึ้นเป็นกองแรกที่เกาะบราวน์ซี ไอแลนด์ (Brown Sea Island) โดยเกลี้ยกล่อมเด็กที่เที่ยวเตร่อยู่ในที่ต่าง ๆ มาเข้าอบรม โดยมีลอร์ด เบเดน เพาเวลล์ คอยคุมการฝึกตามโครงการด้วยตนเองจนได้ผลดีสมความมุ่งหมายทุกประการ ทำให้ท่านเกิดแรงบันดาลใจในอันที่จะขยายกิจการให้กว้างขวางออกไปในวงข้างหน้า พอถึงปี พ.ศ. 2455 รัฐบาลอังกฤษจึงได้ประกาศรับรองฐานะของลูกเสืออังกฤษอย่างเป็นทางการพร้อมกับออกกฎหมายคุ้มครองให้ด้วย จากนั้นการลูกเสืออังกฤษก็เจริญแพร่หลายออกไปเป็นลำดับเรื่อยมา โดยคติพจน์ที่ท่านลอร์ดเบเดน เพาเวลล์ ได้ให้ไว้แก่ลูกเสือก็คือ BE PREPARED (จงเตรียมพร้อม) และในการชุมนุมลูกเสือครั้งแรกของโลกในปี พ.ศ. 2463 ที่ประชุมผู้แทนลูกเสือจาก

ประเทศต่าง ๆ ก็ประกาศให้ลอร์ดเบเดน เพาเวลล์ เป็นประมุขของลูกเสือตลอดกาล และทุกคนเรียกท่านอย่างย่อ ๆ ว่า B-P

สำหรับประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) ได้ทรงริเริ่มให้มีกิจการเสือป่าขึ้นในประเทศไทยก่อน ซึ่งภายหลังจากที่พระองค์ทรงพระราชทานกำเนิดเสือป่าได้ 2 เดือน ปรากฏว่ากิจการเสือป่าได้ดำเนินไปอย่างเป็นที่พอพระราชหฤทัยอย่างยิ่ง เห็นได้จากการเพิ่มจำนวนสมาชิกของเสือป่าที่มากขึ้น และกิจการเสือป่าถูกจำแนกออกไปเป็นกองเสือป่าประเภทต่าง ๆ อีกมาก ต่อมาพระองค์ทรงเห็นว่ากิจการเสือป่านั้นแม้จะประสบผลสำเร็จเพียงใด แต่สมาชิกก็เป็นผู้ใหญ่แต่ฝ่ายเดียว ทั้ง ๆ ที่บ้านเมืองนั้นประกอบด้วยพลเมืองหลายช่วงวัย เด็กผู้ชายทั้งหลายก็เป็นผู้ที่สมควรจะได้รับการฝึกฝน และปลูกฝังอุดมการณ์ความรักชาติไปพร้อม ๆ กับการฝึกฝนให้มีความรู้ และทักษะในทางเสือป่าด้วย เพื่อว่าในอนาคตเมื่อเติบโตขึ้นจะได้ประพฤติดำเนินให้เป็นประโยชน์แก่บ้านเกิดเมืองนอน ดังนั้นในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2454 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ จึงได้ทรงพระราชทานกำเนิดกิจการเสือป่าสำหรับเด็กชาย ที่ทรงพระราชทานชื่อว่า “ลูกเสือ” โดยกิจการนี้พระองค์ทรงมีพระราชประสงค์ที่ให้เด็กชายจดจำหลักสำคัญ 3 ประการคือ 1) ความจงรักภักดีต่อผู้ทรงดำรงรัฐสีมาอาณาจักร โดยต้องตามนิติธรรมประเพณี 2) ความรักชาติบ้านเมือง และนับถือพระศาสนา และ 3) ความสามัคคีในคณะ และไม่ทำลายซึ่งกันและกัน ซึ่งการก่อตั้งกิจการลูกเสือในครั้งนี้ พระองค์ทรงตั้งกองลูกเสือให้มีในโรงเรียนก่อน และกองลูกเสือกองแรกของสยามประเทศคือ กองลูกเสือโรงเรียนมหาดเล็กหลวง หรือโรงเรียนวชิราวุธในปัจจุบัน และกิจกรรมลูกเสือได้ขยายไปสู่โรงเรียนเด็กชายทั่วประเทศในเวลาไม่นาน โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระราชทานคติพจน์ให้กับลูกเสือที่ภายหลังสืบลั่นไปทั่วทั้งแผ่นดินและเป็นที่ยกย่องว่า ร่าลึก พุดสอนกันอย่างติดปากในสังคม อีกทั้งยังปรากฏอยู่บนเครื่องหมายสำคัญต่าง ๆ ของลูกเสือว่า **“เสียชีพอย่าเสียสัตย์”** คำว่า ลูกเสือ ที่พระองค์ทรงพระราชทานชื่อนั้น มีนัยว่า พระองค์ทรงเล่นล้อคำกับคำว่า เสือป่า ที่บางครั้งทรงเรียกว่า “พ่อเสือ” และเมื่อมีกิจการแบบเดียวกันที่มีเหล่าสมาชิกเป็นเด็กชาย พระองค์จึงทรงใช้คำว่า “ลูกเสือ” เป็นเวลา 6 - 7 เดือน หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระราชทานกำเนิดลูกเสือในสยามประเทศ หากย้อนกลับไปที่ประเทศอังกฤษที่เป็นต้นกำเนิดกิจการลูกเสือโลกขณะนั้น ก็กำลังศึกดักและแพร่ขยายความนิยมไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วเกาะอังกฤษ เด็ก ๆ รวมไปถึงผู้ใหญ่ต่างให้ความสนใจในกิจการนี้มาก นายซิดนีย์ ริชเชส ซึ่งอดีตเคยเป็นครูสอนศาสนาวันอาทิตย์ เป็นผู้ที่สนใจกิจการลูกเสือ และได้เข้ารับตำแหน่งเป็นผู้นำกับกองลูกเสือที่ 8 แห่งลอนดอนตะวันตกเฉียงใต้ นายริชเชส ซึ่งครั้งหนึ่งบิดาของเขาได้เคยทำงานอยู่ในสถานกงสุลไทย ซึ่งภายหลังได้เป็นถึงกงสุลใหญ่ประจำสถานทูตไทย ณ กรุงลอนดอน และมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ เมื่อครั้งที่ยังทรงดำรงอิสริยยศเป็นมกุฎราชกุมาร สมัยที่ยังทรงศึกษาอยู่ที่ประเทศอังกฤษ และเมื่อความเจริญก้าวหน้าของกิจการลูกเสือในอังกฤษนั้นควบคู่ไปกับการเจริญก้าวหน้าของกิจการลูกเสือแห่งสยามประเทศ ข้าราชการของกิจการลูกเสือแห่งสยามประเทศ

ก็แพร่กระจายเข้าสู่เกาะอังกฤษอย่างรวดเร็ว นายริชเชส เป็นผู้หนึ่งที่ได้รับทราบข่าวนั้น และประกอบกับความสัมพันธ์ของผู้เป็นบิดากับพระเจ้าแผ่นดินแห่งสยามประเทศ เขาจึงได้ทำหนังสือมากราบบังคมทูลอัญเชิญพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ให้ทรงเป็นองค์อุปถัมภ์ของลูกเสือที่เขาเป็นผู้กำกับอยู่ และขอพระบรมราชานุญาต ให้ชื่อลูกเสือกองนี้ว่า “King of Siam’s own boy scout group” ซึ่งแปลว่า กองลูกเสือในพระเจ้ากรุงสยาม หรือ กองลูกเสือแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้ากรุงสยาม หรือ กองลูกเสือรักษาทรงองค์พระเจ้าแผ่นดินสยาม โดยมีชื่อย่อว่า K.S.O.

อนึ่ง การดำเนินกิจการลูกเสือทั่วทั้งโลกมักมีลักษณะที่เหมือนกันอย่างหนึ่งคือ เริ่มจากกิจการลูกเสือสำหรับเด็กชายก่อนที่จะเริ่มแพร่เข้าไปในหมู่เด็กหญิง และสำหรับกิจการลูกเสือในไทยก็เช่นกัน เมื่อถึงระยะเวลาอันควร พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ก็ทรงมีพระราชดำริที่จะให้สตรีและเด็กหญิงได้มีส่วนร่วมในกิจการลูกเสือ โดยทรงเห็นว่าสามารถที่จะเป็นกำลังให้กับชาติบ้านเมืองได้ แม้จะไม่ใช่งานกำลังหลักก็ตามที ดังนั้นจึงทรงตั้งกลุ่มสตรีขึ้นมากลุ่มหนึ่ง ซึ่งพระองค์เรียกว่าสมาชิคนารี ส่วนใหญ่เป็นบุตรและภรรยาเสื่อป่า โดยแม่เสื่อมีหน้าที่หลักในการจัดหาเสบียงและเวชภัณฑ์ให้กับกองเสื่อป่า ในขณะเดียวกันก็ทรงจัดตั้งกองลูกเสือสำหรับเด็กหญิง และพระราชทานชื่อว่า เนตรนารี ซึ่งเนตรนารีกองแรก คือ กองเนตรนารีโรงเรียนกุลสตรีวังหลัง ต่อมาได้เป็นชื่อ โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย (สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

กิจกรรมลูกเสือสำรอง

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ประเทศอังกฤษได้ส่ง ลอร์ดเบเดน เพาเวลล์ หรือที่เรียกกันโดยย่อว่า บี.-พี. ไปดูแลเมืองขึ้นของอังกฤษในทวีปแอฟริกา และทหารอังกฤษต้องสู้รบกับชาวพื้นเมืองที่เมืองมัพพิดิง เป็นเหตุให้ ลอร์ดเบเดน เพาเวลล์ ได้รวบรวมเด็กชายชาวอังกฤษในแอฟริกาจำนวนหนึ่ง จัดตั้งเป็นกองทหารเยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ 9 ขวบขึ้นไป ทำหน้าที่สืบข่าวสอดแนมความเคลื่อนไหวของข้าศึก ซึ่งกองทหารเยาวชนปฏิบัติงานได้ดีมาก และมีส่วนช่วยให้ทหารอังกฤษได้รับชัยชนะในการสู้รบ ลอร์ดเบเดน เพาเวลล์ จึงได้ก่อตั้งให้เป็นกองลูกเสือขึ้น และเห็นว่ายังมีเด็กจำนวนมากที่มีอายุไม่ถึงเกณฑ์ที่จะเป็นลูกเสือสามัญได้ จึงตัดสินใจตั้งกองลูกเสือสำรองขึ้นในปี พ.ศ. 2459 เพื่อฝึกให้มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับลูกเสือ โดยใช้แนวคิดจากนิยายเรื่อง “เมาดลี” ที่มีผู้หมาป่าเป็นสัตว์ที่ฉลาดว่องไว มีวินัย เป็นนักสอดแนมและเชื่อฟังหัวหน้า และเรียกชื่อลูกเสือสำรองที่ตั้งขึ้นนี้ว่า “คับ (Cub)” แปลว่า “ลูกหมาป่า”

ในส่วนของประเทศไทยก็ได้มีการจัดตั้งกองลูกเสือสำรองขึ้นเช่นเดียวกัน เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2507 โดยกำหนดให้ลูกเสือสำรอง คือ เด็กชายที่มีอายุตั้งแต่ 8 – 11 ปี ที่สมัครเข้ารับการฝึกอบรม เพื่อให้รู้จักปรับตัวเองให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย ฉลาด ว่องไว เป็นนักสอดแนมและเชื่อฟังหัวหน้า มีการเข้าร่วมกิจกรรมและทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ลูกเสือสำรองหมู่หนึ่งมีจำนวน 4 – 6 คน ซึ่งรวมทั้งนายหมู่ และรองนายหมู่ด้วย การเข้าแถวของลูกเสือสำรองแต่ละหมู่ให้นายหมู่ยืนเป็นคน

แรก แล้วให้สมาชิกหมู่เข้าแถวเรียงหน้ากระดานไปทางด้านซ้ายของนายหมู่ โดยให้รองนายหมู่ ยืนเป็นคนสุดท้าย ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมลูกเสือสำรอง หลักสูตรลูกเสือสำรอง (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3) ให้หมายควมรวมถึงเนตรนารีสำรองด้วย เพราะใช้หลักสูตรและพิธีการเดียวกันกับลูกเสือสำรอง และในการเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือสำรองนั้น ส่งผลดีต่อเด็กนักเรียน คือ ได้แต่งเครื่องแบบสง่างาม เป็นกิจกรรมที่ทำให้ร่างกายแข็งแรงอดทน มีจิตใจร่าเริง แจ่มใส สนุกสนาน มีระเบียบและวินัยในตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความสามัคคี ทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะได้ รู้จักแก้ปัญหา ฟังตนเองได้ รู้จักเสียสละและบำเพ็ญประโยชน์แก่ผู้อื่น ตลอดจนรู้จักคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

ลูกเสือสำรองจะยึดคติพจน์ที่เป็นคติสอนใจให้ยึดถือปฏิบัติเพื่อประโยชน์ของตนเองและส่วนรวม ได้แก่ การเตรียมพร้อมที่จะให้ความร่วมมือช่วยเหลือผู้อื่น และทำแต่สิ่งที่ดีเป็นประโยชน์แม้จะเป็นเพียงสิ่งเล็กน้อย ถ้าทำอย่างสม่ำเสมอ ก็ถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติตามคติพจน์แล้ว โดยให้คำมั่นสัญญาว่าจะประพฤติปฏิบัติตามสิ่งที่พูดด้วยความเต็มใจ ด้วยคำปฏิญาณของลูกเสือสำรอง 2 ข้อ คือ

ข้อ 1 ข้าจะจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และข้อ 2 ข้าจะยึดมั่นในกฎของลูกเสือสำรองและบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่นทุกวัน และลูกเสือสามารถปฏิบัติตามคำปฏิญาณได้ คือ 1) มีความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ 2) ปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา 3) ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผน 4) รู้จักรัก ห่วงแหน และป้องกันชาติ 5) บำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น 6) ช่วยอนุรักษทรัพย์ากรธรรมชาติ และ 7) ไม่ทำลายสาธารณสมบัติ นอกจากนั้นก็มีกฎของลูกเสือสำรองที่ต้องยึดถือปฏิบัติ คือ ต้องเคารพเชื่อฟังผู้กำกับลูกเสือ ตลอดจนผู้ใหญ่ที่นับถือ และต้องเป็นผู้ตามที่ดี รู้จักบังคับใจตนเอง มีระเบียบวินัย ดังนั้นลูกเสือสำรองจึงต้องฝึกความอดทน และฝึกการควบคุมตนเองให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคมอยู่เสมอ

แนวทางการจัดกิจกรรมลูกเสือ

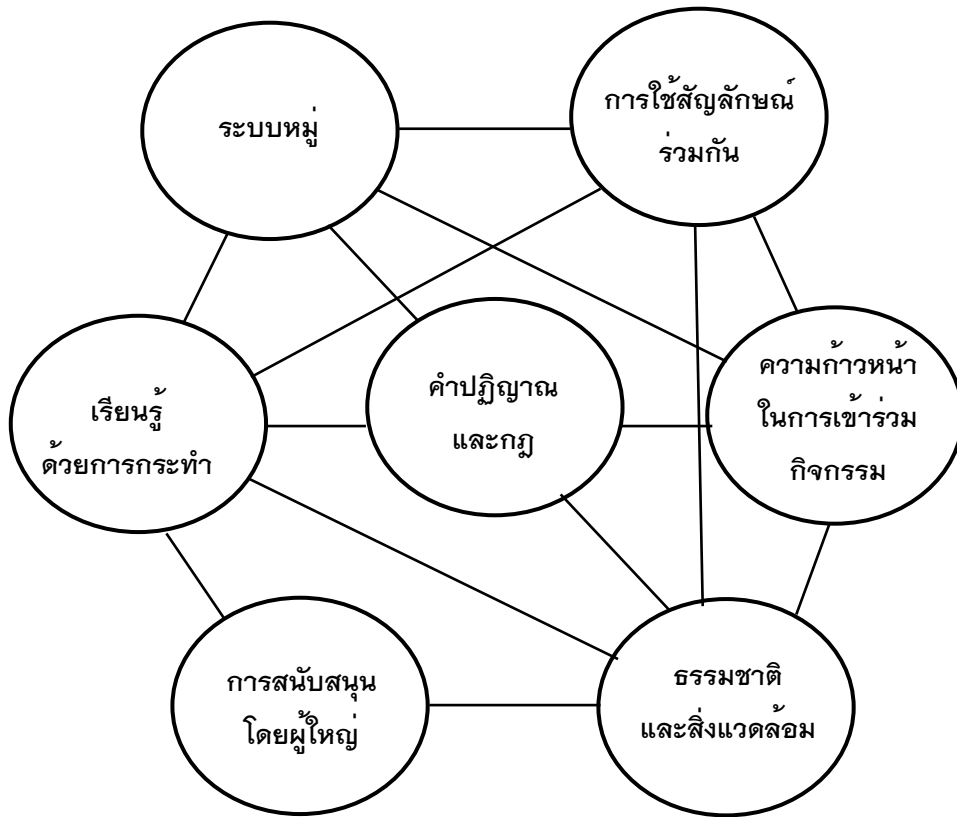
พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551 มาตรา 8 ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมลูกเสือเพื่อพัฒนาลูกเสือทั้งทางกาย สติปัญญา จิตใจ และศีลธรรม ให้เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ และช่วยสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสามัคคีและมีความเจริญก้าวหน้า ทั้งนี้เพื่อความสงบสุขและความมั่นคงของประเทศชาติ โดยกำหนดให้กิจกรรมลูกเสือ เป็นกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังระเบียบวินัยและกฎเกณฑ์ เพื่อการอยู่ร่วมกัน ให้รู้จักการเสียสละและบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคมและวิถีชีวิตในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งการจัดกิจกรรมลูกเสือให้เป็นไปตามข้อบังคับของสำนักงานลูกเสือแห่งชาติ รวมทั้งให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และแยกหลักสูตรเป็น 4 ประเภท คือ 1) ลูกเสือสำรอง อยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น (ป. 1 – 3) 2) ลูกเสือสามัญ อยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย (ป. 4 – 6) 3) ลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม. 1 – 3) และ 4) ลูกเสือวิสามัญ อยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม. 4 – 6)

ส่วนแนวการจัดกิจกรรมลูกเสือตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีแนวทางการจัดกิจกรรมตามวิธีการลูกเสือ (scout method) ซึ่งมีองค์ประกอบ 7 ประการ คือ 1) คำปฏิญาณและกฎถือเป็นหลักเกณฑ์ที่ลูกเสือทุกคนให้คำมั่นสัญญาว่าจะปฏิบัติตามกฎของลูกเสือ กฎของลูกเสือมีไว้ให้ลูกเสือเป็นหลักในการปฏิบัติ ไม่ได้ “ห้าม” ทำ หรือ “บังคับ” ให้ทำ แต่ถ้า “ทำ” ก็จะทำให้เกิดผลดีแก่ตัวเอง เป็นคนดี ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีเกียรติ เชื่อถือได้ ฯลฯ 2) เรียนรู้จากการกระทำ เป็นการพัฒนาศักยภาพบุคคล ความสำเร็จหรือไม่สำเร็จ ของผลงานอยู่กับการกระทำของตนเอง ทำให้มีความรู้ที่ชัดเจน และสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตัวเองได้ และท้าทายความสามารถของตนเอง 3) ระบบหมู่เป็นรากฐานอันแท้จริงของการลูกเสือ เป็นพื้นฐานในการอยู่ร่วมกัน การยอมรับซึ่งกันและกัน การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ การใช้ประชาธิปไตยเบื้องต้น 4) การใช้สัญลักษณ์ร่วมกัน ผูกให้มีความเป็นหนึ่งเดียวในการเป็นสมาชิกลูกเสือเนตรนารี ด้วยการใช้สัญลักษณ์ร่วมกัน ได้แก่ เครื่องแบบ เครื่องหมาย การทำความเคารพ รหัส คำปฏิญาณ กฎ คติพจน์ คำขวัญ ธง เป็นต้น วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนตระหนักและภาคภูมิใจ ในการเป็นสมาชิกขององค์การลูกเสือโลก ซึ่งมีสมาชิกอยู่ทั่วโลกและเป็นองค์กรที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุดในโลก 5) การศึกษาธรรมชาติ คือสิ่งสำคัญอันดับหนึ่งในกิจกรรมลูกเสือ ธรรมชาติอันโปร่งใสตามชนบท ป่าเขา ป่าละเมาะ และพุ่มไม้ เป็นที่ปรารถนาอย่างยิ่งในการไปทำกิจกรรม กับธรรมชาติ การปีนเขา ตั้งค่ายพักแรมในสุดสัปดาห์หรือตามวาระของการอยู่ค่ายพักแรม ตามกฎระเบียบ เป็นที่เสนาหาแก่เด็กทุกคน ถ้าขาดสิ่งนี้แล้วก็ไม่เรียกว่าใช้ชีวิตแบบลูกเสือ 6) ความก้าวหน้าในการเข้าร่วมกิจกรรม กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดให้เด็กทำต้องให้มีความก้าวหน้าและดึงดูดใจ สร้างให้เกิดความกระตือรือร้นอยากที่จะทำ และวัตถุประสงค์ ในการจัดแต่ละอย่างให้สัมพันธ์กับความหลากหลายในการพัฒนาตนเอง เกมการเล่นที่สนุกสนาน การแข่งขันกันก็เป็นสิ่งดึงดูดใจและเป็นการจูงใจที่ดี และ 7) การสนับสนุนโดยผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่เป็นผู้ที่ชี้แนะหนทางที่ถูกต้องให้แก่เด็ก เพื่อให้ เขาเกิดความมั่นใจในการที่จะตัดสินใจกระทำสิ่งใดลงไป ทั้งคู่มีความต้องการซึ่งกันและกัน เด็กก็ต้องการให้ผู้ใหญ่ช่วยชี้แนะ ผู้ใหญ่เองก็ต้องการนำพาให้ไปสู่หนทางที่ดี ให้ได้รับการพัฒนาอย่างถูกต้องและดีที่สุด จึงเป็นการร่วมมือกันทั้งสองฝ่าย

การจัดกิจกรรมลูกเสือตามหลักสูตรในแต่ละระดับชั้นนั้น โรงเรียนสามารถจัดเวลาได้ตามความเหมาะสม โดยอาจใช้ในเวลาเรียนปกติหรือนอกเวลาเรียนก็ได้ แต่ต้องจัดให้มีการเปิดประชุมกองทุกครั้ง เพื่อเป็นการฝึกความมีระเบียบวินัยในตนเอง โดยปฏิบัติตามขั้นตอน คือ 1) พิธีเปิด (ชักธงขึ้น สวดมนต์ สงบนิ่ง ตรวจ แจก) 2) เกมหรือเพลง 3) เรียนตามหลักสูตร 4) การเล่าเรื่องสั้นที่เป็นประโยชน์ และพิธีปิด (นัดหมาย ตรวจ ชักธงลง เลิก)

ส่วนกิจกรรมการอยู่ค่ายพักแรมของลูกเสือเป็นการเดินทางไกลและอยู่ค่ายพักแรมที่มีจุดประสงค์ในการฝึกให้ลูกเสือมีความอดทน อยู่ระเบียบวินัย รู้จักช่วยเหลือตัวเอง รู้จักอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนเรียนวิชาลูกเสือ เพิ่มเติม ซึ่งผู้บังคับบัญชาลูกเสือจำเป็นต้องวางแผนนำลูกเสือ

ไปเดินทางไกลและอยู่ค่ายพักแรมไว้ให้พร้อมก่อนและเนิ่น ๆ โดยให้ผู้กำกับลูกเสือนำลูกเสือไปฝึกเดินทางไกล และอยู่ค่ายพักแรม ปีหนึ่งไม่น้อยกว่า 1 ครั้ง ครั้งหนึ่งให้อยู่ค่ายพักแรมอย่างน้อย 1 คืน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553)

ภาพที่ 1 การจัดกิจกรรมตามวิธีการลูกเสือ

อย่างไรก็ตาม แนวทางในการจัดกิจกรรมลูกเสือที่มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องจัดให้เหมาะสมกับวัยของลูกเสือแต่ละประเภท กิจกรรมมีความหลากหลาย และสามารถปฏิบัติได้จริง เหมาะกับยุคสมัย และตรงตามจุดประสงค์ที่ต้องการ โดยให้อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์และวิธีการของลูกเสือ โดยต้องมุ่งเน้นให้ลูกเสือเป็นบุคคลผู้มีจิตอาสาเป็นนิสัย มีระเบียบวินัยและรู้จักหน้าที่ของตนเองจากการเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Learning by Doing) เรียนรู้กระบวนการกลุ่ม (Group Process) ที่ยึดกฎและค่านิยมของลูกเสือเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ เพื่อให้ลูกเสือได้สามารถประยุกต์ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ และสามารถซึมซับกับธรรมชาติได้อย่างแท้จริง ซึ่งครูและบุคลากรทางการลูกเสือควรเป็นบุคคลที่นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนด ดังนั้นครูและบุคลากรลูกเสือจึงจำเป็นต้องมีเกณฑ์คุณลักษณะที่เหมาะสม มีความรัก ศรัทธา และเห็นคุณค่าในการลูกเสือ มีความเสียสละ อดทน มีภาวะผู้นำ มีความรู้และทักษะการลูกเสือ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีอยู่เสมอ และที่สำคัญคือมีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับวัยและสังคมของเด็ก

ในแต่ละยุคสมัยได้ โดยครูและบุคลากรทางการลูกเสือควรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้อยู่เสมอ ด้วยการได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารให้เข้ารับการอบรมและเข้าร่วมกิจกรรมทางการลูกเสืออย่างต่อเนื่อง

ทำไมจึงควรส่งเสริมพฤติกรรมการควบคุมตนเองให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา

การควบคุมตนเองตามความหมายของ แคสดิน (1989) กล่าวไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลกระทำโดยไตร่ตรองไว้แล้ว เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือผลกรรมตามที่ตนเองต้องการ โดยที่บุคคลจะต้องเลือกเป้าหมายและดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น นอกจากนี้การควบคุมตนเองยังหมายถึงรวมถึงสถานการณ์ที่บุคคลใช้วิธีการหรือขั้นตอนใดๆ ที่เฉพาะเจาะจงในการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง สอดคล้องกับ คอมีเยร์และคอมีเยร์ (Cormier & Cormier, 1998) ที่กล่าวว่า การควบคุมตนเอง หมายถึง ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมตนเอง เพื่อให้ได้รับผลตามที่ตนต้องการ และเป็นการให้โอกาสแก่บุคคลได้ควบคุมพฤติกรรมตนเอง โดยที่บุคคลจะเป็นผู้กำหนดพฤติกรรมที่ต้องการและกระบวนการที่จะนำไปสู่เป้าหมายด้วยการควบคุมตัวแปรทั้งภายในและภายนอกของบุคคล ตลอดจนประเมินเป้าหมายด้วยตนเอง ทั้งนี้เพื่อเป็นการตอบสนองและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ อันจะมีผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์นั้นด้วยตนเอง และมีผลระยะยาวต่อพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงนั้นให้มีความคงทนถาวร และช่วยทำให้บุคคลมีอิสระที่จะกำหนดพฤติกรรมของตนเองได้มากขึ้น จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า การควบคุมตนเองเป็นความสามารถในการเปลี่ยนหรือยับยั้งความคิด อารมณ์ พฤติกรรม และความปรารถนาตามธรรมชาติของบุคคล จากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยที่บุคคลนั้นเป็นผู้กำหนดพฤติกรรมเป้าหมาย และกระบวนการที่นำไปสู่เป้าหมายนั้นด้วยตนเอง จึงสามารถตัดสินใจและแสดงออกได้อย่างเหมาะสมด้วยตนเอง พฤติกรรมในการควบคุมตนเองจึงเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล ดังนั้นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนที่จะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคตจึงควรได้รับการส่งเสริมพฤติกรรมการควบคุมตนเองให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง เพราะการควบคุมตนเองจะก่อให้เกิดภูมิคุ้มกันที่ดี ทำให้สามารถยับยั้งชั่งใจ มีการข่มใจ การอดใจ การระงับใจ การหักห้ามใจ การคิดรอบคอบก่อนทำ และมีวินัยในตนเองอยู่เสมอ

อาจกล่าวได้ว่า สิ่งเร้าภายนอกจะมีอิทธิพลต่อบุคคลที่มีทักษะการควบคุมตนเองที่น้อยมาก แต่ในทางกลับกัน หากบุคคลนั้นมีทักษะการควบคุมตนเองต่ำ สิ่งเร้าภายนอกจะมีอิทธิพลต่อบุคคลนั้นสูงมาก (Kazdin, 1989) ดังนั้นการฝึกและเสริมสร้างให้บุคคลสามารถควบคุมตนเองในสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันจึงควรฝึกตั้งแต่วัยเด็กและต้องทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างนิสัยและทัศนคติที่ดีต่อการควบคุมตนเอง เด็กที่มีทักษะการควบคุมตนเองที่ดีจะมีวินัยในตนเองและสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการสำคัญที่ใช้ในการควบคุมตนเอง มี 2 ประการ คือ 1) การควบคุมการกระตุ้นหรือการควบคุมสิ่งเร้า (Stimulus Control) เป็นกระบวนการที่บุคคลเรียนรู้ที่จะแสดงพฤติกรรมได้อย่าง

สอดคล้องกับสภาพการณ์หรือสิ่งเร้าของตนโดยมีการประเมินเงื่อนไขและสภาพการณ์ที่ควบคุมพฤติกรรมด้วยวิธีการแยกแยะสิ่งเร้า ต่อจากนั้นจึงเปลี่ยนแปลงหรือจัดระบบสภาพการณ์สิ่งเร้าใหม่เพื่อเอื้ออำนวยให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการ และ 2) การควบคุมผลการกระทำด้วยตนเอง (Self-Presented) หมายถึง การให้ผลการกระทำด้วยตนเองหลังจากที่ได้กระทำพฤติกรรมเป้าหมายแล้ว โดยผลการกระทำนี้อาจเป็นได้ทั้งการเสริมแรงหรือการลงโทษ ซึ่งในการควบคุมพฤติกรรมควรใช้การเสริมแรงมากกว่าการลงโทษ (Thoresen and Mahoney, 1974) โดยมีลำดับขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาพฤติกรรมการควบคุมตนเอง ได้แก่ 1) มีการกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายของตนเอง โดยเริ่มต้นจากบุคคลจะต้องกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายที่ตนต้องการเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้ชัดเจน 2) สังเกตและบันทึกพฤติกรรมของตนเอง โดยสังเกตและบันทึกพฤติกรรมเป็นระยะๆ ด้วยตนเองและมีความเชื่อมั่นในการกระทำของตนเอง 3) มีการวางข้อกำหนดในเงื่อนไขการเสริมแรงและการลงโทษ ซึ่งจัดเป็นกระบวนการที่บุคคลกำหนดไว้ในการที่จะได้รับการเสริมแรงหรือการลงโทษ หลังจากที่ทำพฤติกรรมเป้าหมายใด ในการกำหนดเงื่อนไขของการเสริมแรงหรือการลงโทษควรกระทำด้วยตนเองและมีความสอดคล้องกับความต้องการที่จะไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) เลือกเทคนิคเพื่อควบคุมพฤติกรรมด้วยตนเอง การเลือกเทคนิคด้วยตนเองนี้จะช่วยให้การควบคุมพฤติกรรมเป็นไปได้อย่างเหมาะสมตามวิธีการและขั้นตอนของเทคนิคที่นำมาใช้ 5) การประเมินตนเองเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป้าหมายว่าเปลี่ยนแปลงตามเงื่อนไขและข้อกำหนดหรือไม่ และ 6) การเสริมแรงหรือการลงโทษตนเอง หลังจากประเมินผลลัพธ์พฤติกรรมเป้าหมายแล้ว การที่บุคคลจะได้รับการเสริมแรงหรือลงโทษนั้น พิจารณาที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป้าหมายว่าเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ถ้าเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ก็ได้รับรางวัลเป็นเสริมแรง แต่ถ้าไม่เป็นไปตามเกณฑ์ก็ควรต้องมีการลงโทษเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ (อำไพ สุจริตกุล, 2548)

อย่างไรก็ตาม กระบวนการของการควบคุมตนเองของนักเรียนมีวิธีการสำหรับการดำเนินการได้หลายประการ โดยนักเรียนจะต้องเรียนรู้เพื่อให้เกิดทักษะการควบคุมตนเองได้ด้วยการสังเกตการเพิ่มความรับผิดชอบและการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระ กระบวนการฝึกฝนจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการพัฒนาตน และสามารถประเมินความก้าวหน้าของตนเองได้ สามารถปรับปรุงแก้ไขตนเอง และสามารถสะท้อนความคิดของตนเองเพื่อพัฒนาปัญญาให้เพิ่มพูนขึ้นตามบริบทของสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการใช้ชีวิต ในการทำให้นักเรียนสามารถกำกับและควบคุมตนเองหรือเลือกแสดงพฤติกรรมการยับยั้งชั่งใจตนเองได้นั้น จะต้องทำให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นว่าการกระทำนั้นจะส่งผลให้เกิดผลดีตามที่ตนต้องการ ซึ่งโรงเรียนหรือสถานศึกษาสามารถช่วยในการพัฒนาได้ด้วยการออกแบบแนวทางการส่งเสริมและจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมให้กับนักเรียน

การนำกิจกรรมลูกเสือมาใช้ในการส่งเสริมพฤติกรรมการควบคุมตนเองของนักเรียน

จากการวิเคราะห์การจัดกิจกรรมลูกเสือตามวิธีการของลูกเสือ ผู้วิจัยค้นพบว่า กระบวนการของกิจกรรมลูกเสือสามารถนำมาใช้ในการส่งเสริมพฤติกรรมการควบคุมตนเองให้แก่ นักเรียนได้ เนื่องจากกิจกรรมลูกเสือมีการพัฒนาด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนบางคนที่ถูกครอบครัวยึดติด ใจใคร่ทำอะไรไม่ถูกใจก็จะเกิดอารมณ์ฉุนเฉียว หรือเกิดอารมณ์ร้ายขึ้นมาทันที ทำให้กลายเป็นเด็กที่มีปัญหาของสังคม ไม่เป็นที่ชื่นชอบของบุคคลทั่วไป แต่เมื่อเข้ามาสู่แวดวงลูกเสือแล้วเด็กและเยาวชนจะเปลี่ยนเป็นคนที่ร่าเริง มีอารมณ์ขัน ยิ้มแย้มแจ่มใสอย่างสดชื่น มีความอดทน รู้จักการเคารพกฎระเบียบที่ทำให้เกิดความมีวินัยในตนเอง รู้จักการยับยั้งชั่งใจได้นอกจากนั้นลูกเสือต่างก็อยู่กันด้วยความเป็นพี่น้อง ไม่ถือยศ ถือศักดิ์ ทำงานหรือกิจกรรมทุกอย่างด้วยความรัก ความศรัทธา และทำงานกันเป็นหมู่คณะ รู้จักการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีจิตวิทยา มีความกล้าในสิ่งที่ควรกล้า มีความรอบรู้ที่หลากหลาย มีจิตอาสาในการบำเพ็ญประโยชน์ตามอุดมคติ ตามคติพจน์ ที่จะทำให้เป็นที่ชื่นชอบของสังคม

จากการศึกษาผลการวิจัยของ ศุภวัฒน์ เทียมศรีรัตน์ (2563) ซึ่งนำกิจกรรมลูกเสือเข้าไปช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนมีการปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมด้านมีวินัย มีจิตสาธารณะ และมุ่งมั่นในการทำงานเพิ่มมากขึ้นทุกด้าน เพราะการกำหนดกิจกรรมลูกเสือที่ใช้ในการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ได้คำนึงถึงความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน เป็นการดึงดูดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความสุขในการเข้าร่วมกิจกรรม อีกทั้งกิจกรรมลูกเสือเป็นกิจกรรมที่ฝึกให้ผู้เรียนมีระเบียบวินัย มีความอดทน และเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม หลังการจัดกิจกรรมลูกเสือจึงทำให้ผู้เรียนมีการปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมสม่ำเสมอเพิ่มมากขึ้นทุกด้านดังกล่าว จึงเป็นการยืนยันว่ากิจกรรมลูกเสือมีความเหมาะสมและสอดคล้องต่อการนำมาส่งเสริมพฤติกรรมการควบคุมตนเองซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สำคัญประการหนึ่งของเด็กและเยาวชน

ซึ่งวิธีส่งเสริมพฤติกรรมการควบคุมตนเองให้เกิดขึ้นกับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาผ่านการดำเนินกิจกรรมลูกเสือ โดยเฉพาะลูกเสือสำรองนั้น สามารถดำเนินการตามแนวทางได้ 2 ประการ คือ 1) แทรกอยู่ในการจัดกิจกรรมลูกเสือสำรองประจำวันตามหลักสูตร โดยจัดให้มีการเปิดประชุมกองทุกครั้ง เพื่อฝึกความเป็นระเบียบวินัยในตนเองก่อนในเบื้องต้น แล้วจึงจัดกิจกรรมปฏิบัติที่มีภารกิจสอดคล้องกับการส่งเสริมการควบคุมตนเองของนักเรียน และ 2) แทรกอยู่ในการจัดกิจกรรมอยู่ค่ายพักแรม โดยการจัดกิจกรรมนี้ ควรเน้นภารกิจของกิจกรรมที่ส่งเสริมพฤติกรรมการควบคุมตนเองของนักเรียน 3 ด้าน คือ 1) การจดจ่อใส่ใจ (Focus/Attention) คือ ความสามารถในการรักษาความตื่นตัว รักษาความสนใจให้อยู่ในทิศทางที่ควร เพื่อให้ตนเองบรรลุสิ่งที่ต้องการ ซึ่งจะทำให้สำเร็จด้วยความจดจ่อ มีสติรู้ตัวต่อเนื่องในระยะเวลาที่เหมาะสม ตามสมควรของวัยและความยากง่ายต่อภารกิจนั้น ๆ 2) การควบคุมอารมณ์ (emotional control) คือ ความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ของตนเอง

ตระหนักรู้ว่าตนเองกำลังอยู่ในภาวะอารมณ์ความรู้สึกอย่างไร สามารถปรับสภาพอารมณ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และควบคุมการแสดงออกทั้งทางอารมณ์และพฤติกรรมได้เหมาะสม ความสามารถในการควบคุมอารมณ์นี้จะช่วยให้นักเรียนอดทนและให้อภัยต่อการกระทบกระทั่งกันเล็ก ๆ น้อย ๆ ได้ในระหว่างเล่นหรือทำกิจกรรมลูกเสือด้วยกัน 3) การติดตามประเมินตนเอง (self-monitoring) คือความสามารถในการตรวจสอบความรู้สึก ความคิด หรือการกระทำของตนเองทั้งในระหว่างทำงานหรือหลังจากทำงานเสร็จแล้ว เพื่อให้มั่นใจว่าจะนำไปสู่ผลดีต่อเป้าหมายที่วางไว้ หากเกิดความบกพร่องผิดพลาดก็จะนำไปสู่การแก้ไขได้ทันการ และเป็นการทำให้รู้จักตนเองทั้งในด้านความต้องการ จุดแข็งและจุดอ่อนได้ชัดเจนขึ้น รวมไปถึงการตรวจสอบความคิด ความรู้สึกหรือตัวตนของตนเอง กำกับติดตามปฏิกิริยาของตนเอง และดูผลจากพฤติกรรมของตนที่กระทบต่อผู้อื่น ความสามารถนี้จะช่วยให้นักเรียนได้ทบทวนสิ่งที่ทำไป รู้สึกสำนึกผิดและสามารถปรับปรุงตนเองใหม่ได้อยู่เสมอ (สุภาวดี หาญเมธี และคณะ, 2561)

องค์ความรู้

กิจกรรมลูกเสือเป็นแนวทางที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการพัฒนาพฤติกรรม การควบคุมตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา สามารถช่วยเสริมสร้างวินัย ความรับผิดชอบ และความสามารถในการปรับตัวให้เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในสังคมได้ จึงกรอบแนวคิดที่แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมลูกเสือ (ทั้งกิจกรรมประจำวันและค่ายพักแรม) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรม การควบคุมตนเองของนักเรียน ผ่านกระบวนการฝึกฝนด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม ซึ่งนำไปสู่ผลลัพธ์ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ดังนี้

สรุป

พฤติกรรมการควบคุมตนเองคือความสามารถในการเปลี่ยนหรือยับยั้งความคิด อารมณ์ พฤติกรรมและความปรารถนาตามธรรมชาติของมนุษย์จากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งกระบวนการฝึกฝนด้วยวิธีการลูกเสือจะสามารถช่วยให้นักเรียนมีความสามารถในการพัฒนาพฤติกรรมการควบคุมตนเองได้ เนื่องจากกิจกรรมลูกเสือส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง นักเรียนที่สมัครเข้ารับการฝึกอบรมลูกเสือจะเป็นบุคคลที่รู้จักปรับตัวตนเองให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย ฉลาด ว่องไว เป็นนักสวดมนต์ เชื่อฟังหัวหน้า และมีความสามารถในการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ โดยเฉพาะลูกเสือสำรองมีกฎข้อหนึ่งระบุว่า ลูกเสือสำรองจะไม่ทำตามใจตนเอง จึงสอดคล้องกับพฤติกรรมการควบคุมตนเอง กิจกรรมลูกเสือทำให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีระเบียบวินัย รู้จักการแก้ปัญหา ไม่ทำตามใจตนเองและส่งเสริมการเรียนรู้ให้สามารถฟังตนเองได้ นักเรียนรู้จักการหักห้ามใจจนสามารถกำกับและควบคุมตนเองได้ตามความต้องการ ดังนั้นโรงเรียนจึงสามารถนำแนวคิดกิจกรรมลูกเสือสำรองไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาให้มีคุณลักษณะด้านพฤติกรรมการควบคุมตนเองได้ตรงตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- นภัชญา ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมลูกเสือของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารวิชาการ
มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น*, 16(2), 290 – 298. สืบค้นจาก
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/umt-poly/article/view/231723>
- ราชกิจจานุเบกษา. (2551). *พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551*. เล่ม 125 ตอนที่ 42 ก, 4 มีนาคม 2551.
- ศุภวัฒน์ เทียมศรีธีรณีกร. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจกรรมลูกเสือในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้าง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โรงเรียนเทศบาลวัดโพธิ์ จังหวัด
ชลบุรี. *วารสารนวัตกรรมสังคมและเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน*, 4(2), 22–33. สืบค้นจาก
<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JRBGS/article/view/251903>
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *คู่มือส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมลูกเสือทักษะชีวิตใน
สถานศึกษาประเภทลูกเสือสำรอง หลักสูตรเตรียมลูกเสือสำรอง และดาวดวงที่ 1 ชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 1*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. *การลูกเสือโลก และ การลูกเสือไทย*. สืบค้นเมื่อ 1
เมษายน 2566. จาก <https://www.scoutthailand.org/pages/thaiscout-world.php>
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *แนว
ทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุภาพร จตุรภัทร และ เพ็ญอรุณ ปรีดีติติก. (2557). แนวทางการพัฒนาการลูกเสือไทยเพื่อส่งเสริม
ความเป็นพลเมืองดี. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 42(2), 57–70. สืบค้น
จาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDUCU/article/view/26142>
- สุภาวดี หาญเมธี, ธิดา พิทักษ์สินสุข และ ภาวณา อารัมภฤทธิ. (2561). *คู่มือพัฒนาทักษะสมอง EF
Executive Functions สำหรับครูปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- อำไพ สุจริตกุล. (2548). *การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย : การฝึกฝนกาย
วาจา ใจ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิทธินันท์ ยายอด. (2560). รูปแบบการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ
นักเรียนที่มีประสิทธิภาพโดยใช้กิจกรรมลูกเสือ. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์*, 17(2), 80–90. สืบค้น จาก [https://so05.tci-thaijo.org/index.php/spurhs/
article/view/112162](https://so05.tci-thaijo.org/index.php/spurhs/article/view/112162)
- Cormier, S., & Cormier, B. (1998). Interviewing strategies for helpers: Fundamental skills and
cognitive behavioral interventions. (4th ed.). Boston: Thomson Brooks.

- Kazdin, A. E. (1989). *Behavioral modification in applied settings*. (4th ed). Boston: Thomson Brooks.
- Lagrange, T. C., & Silverman, R. A. (1999). Low self-control and opportunity: Testing the general theory of crime as an explanation for gender differences in delinquency. *Criminology*, 37(1), 41–72. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.1999.tb00479.x>
- Thoresen, C. E., & Mahoney, M. J. (1974). *Behavioral self-control*. New York: Holt, Rinehart & Winston.